

Film és idő

(és tér)

„A film szobrászkodás az idővel”
A. Tarkovszkij

Minden elbeszélő film tér és időbeli nyelv is egyben.

- A tér és idő jelölése során a film alkotója a fiktív teret és időt kódokkal ábrázolja, s ezek vagy betartják vagy megszegik a tér és időbeli nyelv szabályait.
- Az elbeszélés: tér- és időtagolás kialakuló rendszere

-
- A térbeli ábrázolás a filmi elbeszélésben analóg a nézőben kialakuló absztrakt térrel.
  - A tér: jelrendszer, jelhordozó, amely az esemény idejét jelöli meg az elbeszélés kontextusában

-
- narratívák nemcsak térben és időben bontakoznak ki, hanem létre is hozzák a tér és az idő bizonyos szemléletét
  - Konstrukció eredménye

  - A narratív térre és időre vonatkozó jelzések e halmaza gyakran egymásnak ellentmondó jelentéseket implikál: ha például a vásznon megjelenő kép felületére, textúrájára figyelünk, akkor a képet síkfelületként értelmezzük, mint foltok és vonalak mintázatát, s nem úgy, mint ami a történet helyszínére, az előtér-háttér- és mélységviszonyokra utaló jelek együttese.
  - Vagy ha az egymás után pergő képek idejét lineárisnak észleljük, akkor nem ismerjük fel a történetbeli egyidejűséget vagy előre- és visszautalást.

Az idő fajtái

- Óraidő
- A néző ideje
- Cselekményidő:

A. a cselekményidő változásai a felvételen belül

- Megvilágítás
- Smink
- Átúsztatások
- Lassított/gyorsított felvétel
- Osztott filmvászon
- díszletváltozások

B. a cselekményidő változásai a felvételek között

A második felvétel az elsőhöz képest jelezhet:

- Korábbi időt
- Egyidejűséget
- Folytatódó időt
- Jövő időt
- Ismeretlen időt

Kovács András Bálint

- A vágások elemzésének mind stilisztikai, mind narratív szempontból jelentősége van.
- Stilisztika: a film ritmusa, érzelmi hatása
- Elbeszélés: mit mutatok meg és mit rejtek el? Milyen sorrendben mesélem el?

KAB

- Folyamatos és nem folyamatos vágás
- A vágás alapvetően megszakítja a képi folyamatot.
- kialakultak a vágásnak azok a technikái, amelyek azt szolgálják, hogy a néző szinte észre se vegye, hogy vágás történt - folyamatos vágásnak.
- Ezzel szemben áll az a technika, amikor a képváltás nem észrevétlen, hangsúlyos, sőt felhívja magára a figyelmet. A folyamatos és lineáris elbeszélésű filmek is alkalmaznak ilyeneket, amikor ki akarják emelni a tér vagy időváltást, ami a történetben soron következik
- DE: nemcsak a nagy térbeli és időbeli ugrásokat jelezheti, hanem vágás révén sajátos érzelmi hatást kelt, az elbeszélés ellen hat (ugróvágás)

<https://www.youtube.com/watch?v=gmOT2R-dwSg>

A tér és időváltás

- nagy térváltás, kis időváltás
- kis térváltás, kis időváltás
- nagy térváltás, nagy időváltás
- kis vagy semmilyen térváltás, nagy időváltás
- Példa: *Laura*

Klasszikus szerkezetű film

- A különféle technikák alkalmazkodnak a folyamatos cselekménykövetés követelményéhez
- A klasszikus történet (fabula) konstrukcióban az ok-okozatiság a fő egységesítő elv minden tekintetben.
- **A térbeli alakzatok a valóságghűség szerint jelennek meg:** pl. egy szerkesztőségben kell lennie: írógépnek, íróasztalnak, telefonnak. A képen belüli megjelenésüket az ok-okozati szükségszerűség diktálja: pl. az írógépet olyan újságcikk megírására használják, ami fontos szerepet kap a történetben, a telefon fontos összekötő kapocs a szereplők között, stb.
- **Időben:** a jelenetek a cselekmény szintjén úgy vannak elrendezve, hogy fokozatosan minél többet tárjanak föl az adott történetből. Az idő jelzésének és a megoldás felé haladás feszültségének (és a tetőpont) jelzése érdekében gyakori eszköz: a **határidő** (pl. naptárral jelzik az idő múlását).

-
- **A klasszikus szegmentum nem lezárt egység: térben és időben zárt, de okokozatilag nyitott, a kauzális előrehaladást részesíti előnyben, új lehetőségeket tár föl.**
  - A klasszikus hollywoodi film minden szálát aprólékos linearitásban bont ki (tipikus példa: bűnügyi történet).
  - Akár a főhős jut morális tanulság birtokába, akár a néző ismeri meg az egész történetet, a klasszikus film kitartóan halad az abszolút igazság fokozatos elsajátítása felé.

Önmegsemmisítő” stílus („észrevétlen”, „átlátszó”, nem hívja föl magára a figyelmet):

- A filmtechnika olyan eszköz, amellyel a történetet el lehet mesélni, alárendelődik annak a célnak, hogy a cselekmény információit közölje: pl. a jelenet terét
- aszerint „tördelik szét” az egyes beállítások, amint az egyes szereplők kapcsolatba lépnek egymással. Az esetleges stilisztikai „többlet”, túlzás műfaji konvenciókkal indokolható (pl. von Sternberg: egzotikus szerelmi történetei).
- A stílus a nézőt **arra ösztönzi, hogy a cselekmény koherens tér-idejét szerkessze meg**: világos tér-időjelzések (pl. képközi feliratok, párbeszéd, térképek), a hősöket ki kell emelni a háttérből (megvilágítás, színek), a történet (dramaturgiailag) legfontosabb részletét kell a kép középpontjába helyezni, a dialógusokat érthetővé kell tenni, a kameramozgás célja a folyamatos térélmény létrehozása + *anticipáció* (haladunk valami felé, a képkivágatban üresen maradó rész helyén egy másik szereplő érkezését készítik elő). □ *„Egyetlen módja van egy jelenet forgatásának, mégpedig az, amely megmutatja a közönségnek, mi fog történni a következőkben”* (Raoul Walsh).

KAB: Az időrend

- Amikor filmet nézünk, a történet megértésének alapja az, hogy rekonstruálni tudjuk, mi mikor történt a valóságban ahhoz képest, amilyen sorrendben az eseményeket a filmen látjuk vagy információt szerzünk róluk. A filmben egymást követő két szekvencia hatféle időbeli kapcsolatban állhat egymással.
- Folyamatosság
- Ellipszis
- Egyidejűség
- Összecsúszás
- Megfordítás
- torzítás

-
- Flashback:

<https://www.youtube.com/watch?v=HT5yZ6YdhI4>

- Flash forward: *Back to the Future, Inside Man*

Varga Zoltán

- Párhuzamos szerkezet

Vs.

- Epizódfilm: pl. Éjszaka a Földön

Vs.

- Mozaikfilm: Gomorra, Bábel, Nashville
Magnólia